

מטרת הפרקים ו-ח לבאר לפי דין תורה: "אימתי תהיה האישה זבה בדמים שטראה, ואימתי לא תהיה זבה אלא נידה או טהורה" (מחוסרי כפרה א,ו). מן המקרא בעניין הנידה והזבה (ויקרא טו,ט-לג), עולה שהזבה היא האישה הרואה דם "בלא עת נידתה", לעומת הנידה הרואה, מן הסתם, "בעת נידתה". לכאורה, המשמעות הפשוטה של הצירוף "עת נידתה" היא 'זמן המחזור הטבעי של האישה. ואולם בתחילת פרק ו, רבנו מחלק את כל ימי האישה למחזורים של 18 ימים, המורכבים מ-7 "ימי נידה" ו-11 "ימי זיבה". מחזור זה מקורו בהלכה למשה מסיני (להלן ו,ג), ויכונה להלן 'המחזור ההלכתי'. רבנו קובע שאישה הרואה דם בימים המכונים "ימי נידתה" היא בגדר נידה, ואילו מי שרואה דם בימים המכונים "ימי זיבתה" היא בגדר זבה, והאישה חייבת לספור "לעולם" את הימים כדי לדעת את מעמדה בעת ראיית דם. מצד שני, ההלכה מתחשבת גם במחזור הטבעי של האישה, לכל הפחות לעניין הצורך בבדיקה לפני תשמיש (לעיל ד,טו) ולעניין האיסור לשמש בעונת הווסת (לעיל ד,יב). המחזור הטבעי יכול להימשך 'מעשרים יום לעשרים יום או מארבעה ועשרים יום לארבעה ועשרים יום או פחות או יותר" (להלן ח,א), ובכל מקרה אינו חופף למחזור ההלכתי (חוף בממקרים נדירים ביותר).

ונשאלת השאלה: האם לדעת רבנו, המחזור הטבעי משפיע על הגדרת האישה נידה או זבה? ואם כן, באיזה אופן?

שאלה זו העסיקה מאוד את פרשני רבנו במהלך הדורות. את שני סוגי המחזור, ההלכתי והטבעי, מכנה רבנו 'וסת' (בפרק ד ובפרק ח המחזור הטבעי מכונה 'וסת'; ואילו להלן ז,יב כתב: "ואין משגיחין על וסתות שמקודם", ונראה שכוונתו למחזור ההלכתי). שימוש כפול זה תורם אף הוא למבוכה, משום שבהלכות המגדירות את שיטתו בעניין זה (להלן ו,ב-ו), מרבה רבנו להשתמש במילה וסת, ונחלקו פרשניו בשיאלת משמעותה בהקשר זה. מצד אחד, יש פרשנים הסוברים שאין למחזור הטבעי של האישה כל השפעה על קביעת מעמדה כנידה או זבה, ומצד שני, יש פרשנים הסוברים ש"ימי הנידה" של האישה נקבעים רק לפי המחזור הטבעי שלה, ויש גם שיטות ביניים המשלבות באופן זה או אחר בין המחזור ההלכתי לבין המחזור הטבעי (לשיטה הראשונה ראה מו"ר הרב קאפח = ק', המבסס את דבריו על דברי רב שרירא גאון. וראה גם: פירוש ר"ח למסכת נידה עב,ב; איגרת שהובאה בתשובה תנט בשו"ת הרמב"ם. לאיגרת המקורית ולמהימנות ייחוסה לרמב"ם ראה איגרות הרמב"ם, מהדורת הר"י שילת, עמ' תנו-תסא. השיטה השנייה כבר הוצעה חלקית במרכה"מ קג"ה פ' נד. ואף על פי שנדחתה על ידו, היא אומצה ביתר שאת בידי פרשנים אחדים בני דורנו. לשיטות הביניים ראה למשל: מ"מ ו,ד; ח"י; חו"י"ד סי' קפ"ג ס"ק ב; פרדס רימונים, פתחי נידה, עמ' ג, ע"פ המהרש"ל בביאורו לסמ"ג לאיון קי"א; מרכה"מ קג"ה פ' נו-נט).

בביאור שלפנינו אנו נוקטים גישת ביניים המשלבת את שני המחזורים. לדעתנו, ביאור זה ממעט את הקשיים, ומקיף את דברי רבנו. **מהלך הפרקים** מתרכז תחילה במחזור ההלכתי (פרקים ו-ז), ולאחר מכן משלב את המחזור הטבעי ואת אופן קביעת הווסת (פרק ח), שילוב הדורש עיון חוזר ונשנה בהלכות כדי להתאים אותן לשיטה אחת.

מצד אחד, נראה ברור מדברי רבנו שלעתים ימי הנידה וימי הזיבה נקבעים שרירותית על ידי המחזור ההלכתי. כך למשל כשהאישה הרה, היא צריכה להמשיך לספור ימי נידה וימי זיבה, אף על פי שבאופן טבעי היא אמורה שלא לראות דם כלל. ספירה זו מאפשרת לדעת אם דם שיצא עקב חבלי לידה בא ימי נידתה, והיא שמאה, או שמא יצא בימי זיבתה, והיא טהורה (להלן ז,א). כמו כן, נראה שאישה שאין לה מחזור טבעי קבוע לפי הכללים המתוארים בפרק ח, המכונה "אישה שאין לה וסת", סופרת את ימי הנידה וימי הזיבה רק לפי המחזור ההלכתי.